

	fő	százalék
főiskolás	76	20,5
középfiskolás	67	18,2
tisztviselő	44	12,0
pedagógus	41	11,1
más értelmiségi	29	7,8
gazdálkodó	27	7,3
lelkész, teológus	20	5,4
munkás	19	5,1
iparos	7	1,9
tanonc	2	0,5
kereskedő	12	3,2
egyéb	26	7,0
összesen	370	100,0

Többségben voltak tehát a fiatalok és az értelmiségiek. A találkozó "réteg"-jellegét mégsem lehet elvitatni, hiszen az előadások címében és a viták keretében az értelmiséggel legalábbis azonos súllyal szerepelt a munkásság és a parasztság jövője.

Való igaz Gergely Jenő megállapítása: "Alig esett szó a konferencián vallásról és egyházról." (Lásd az előző cikket. Szerk.) De itt más volt a téma, és fegyelmelzetten a témára koncentráltak: arra kerestek választ, mi a népi mozgalom mondanivalója az akkor és ott már egyértelműen vesztesnek ítélt háborút követő új társadalmi berendezkedésről. Nem csupán Kiss István – Karácsony Sándor is előadásának tengelyébe a hívő ember feladatát helyezte. Erről szóltak a reggeli ökumenikus bibliakörök, amelyeken egyébként a "pogányok" is részt vettek.

És még annyit: a szándék, az egymás megismerése-megközelítése inkább valósult meg Szárszón, mint ez a vitákat rögzítő jegyzőkönyvekből kitetszik. Hiszen a plenáris ülések előtt-után csoportos és páros beszélgetésekben olyan barátságok szövődtek, amelyek a nációkkal szembeszegülő földalatti mozgalmakban is, a '45-'46-ban feltápáskodó ország szabad szerveződéseiben is meghozta a maga gyümölcseit. Igazat kell adnunk Gergely Jenőnek: Somogyi Imre és Muharay Elemér hozzászólásában-előadásában csak-csak megnyilatkozott Szárszón a katolicizmus, és tegyük hozzá: mondván-mondatlanul a kanti kategorikus imperativusz lett a tábor közös nevezője, 1943-ra lefordítva: cselekedni kell a lelki ébredésért, a magyar társadalom újjászületéséért.

D. Havas Gábor

Emlékeim Szabó Pálról

A kiváló magyar író a parasztság elkötelezett politikusa volt. Szerették mind a kiszegzapártban, a parasztszövetségben, mind pedig a parasztpártban. Irodalmi működését és folyóirat-szerkesztési tevékenységét a hazai irodalom mindig számon tartotta, mint ahogy a *Paraszt Újságot* is, amelyet hetente terített a vidék asztalára. Paraszttíró volt, aki ténylegesen is, írásban is Ugrán élt, szinte soha nem hagyta el bihari falujának a határait, csak ha előadni hívták, vagy ha a politika szólította, vagy ha szerkeszteni kellett mennie a fővárosba.

Hitelesen írt alföldi faluja életéről, stílusa olvasmányos és kerek volt, és történetének helyi színezetei mindig megbízhatóak voltak. Írói teljesítménye nemcsak a parasztságnak szólt, hanem a nemzetnek is. Dózsa-regényében, A nagy temetőben freskószerűen rajzolta meg a nemzet Mohács előtti kettétörésének tragikumát.

A második világháború után a fővárosba költözött, maga szinte a *Paraszt Újság* szerkesztőségében lakozott a parasztpárt központjában, családjával pedig a szép Sváb-hegy egyik szerény házába költözött, ahol is egy verőfényes nyári napon otthonának és családjának a vendége lehettem.

Amikor az általam szerkesztett *Pécsi Szabad Szó* 1946 májusában elérte fennállása egyéves évfordulóját, a parasztpárt vezetői meleg szavakkal köszöntötték a szerkesztőséget a lap

hasábjain. Veres Péter, a párt elnöke így gratulált többek között: "...a lapnak mindig érdekes és jó irodalmi színvonalú cikkei, általában közösségi írásai külön szint jelentenek a szokványos vidéki újságok között."

Kovács Imre még melegebb tónusban táviratozott: "Megindulásának egyéves fordulója alkalmából meleg szeretettel üdvözlöm a Pécsi Szabad Szót. Baranyában, a legrégebbi, a legősibb parasztság földjén világító fáklya a Pécsi Szabad Szó. Teljesíti kötelességét, harcol a demokráciáért, képviseli a parasztságot. Az új országban további eredményes munkát kívánok azzal, hogy éljen sokáig a Pécsi Szabad Szó."

A legirodalmibb nyelvezeten azonban Szabó Pál köszöntötte a hetilapunkat: "A Paraszti Újság üdvözlését küldi a Pécsi Szabad Szónak, abból az alkalomból, hogy egy esztendője a híres, a szép Baranya népének hirdeti az új idők ígétjét. Üdvözlését küldi tehát a Paraszti Újság a nagy, sivatagos és tragikus paraszti tájak paraszti újságja a szebb, a jobb, a módosabb Baranya újságjának. A Paraszti Újság kéri a rangosabb Baranyát, hogy fogadja ezt az üdvözlést olyan szeretettel, mint amilyen szeretettel a Paraszti Újság olvasótömegei küldik. Mink üzenjük, hogy úgysis igen közel kerültünk egymáshoz – parasztok, magyarok. Egészen közel. Szinte benne élünk egymásban. Táj a tájban. Magyar a magyarban. A szenvedés hozott ennyire egy testté bennünket, a szenvedés, amely immár szent lett a lelkeinkben. Nagy bűneink voltak, csak nagy szenvedések tudják ezeket a lelkünkben kiszakítani. Ebből a szenvedésből épültek fel milliók és milliók számára az összekötő hidak a lerombolt hidak helyén. Ezek a mindennél erősebb hidakon immár az ébredező paraszti öntudat regimentjei menetelnek, kavarognak. Szabó Pál, a Paraszti Újság főszerkesztője."

Veres Péterrel mindketten ott voltak Szárszón. Bérczi László már történelminek nevezhető szárszói fotói Szabó Pált Nagy Ferenc társaságában örökítették meg, Veres Pétert pedig az előadói asztal mellett, illetve Kovács Imrével a '43-as konferencián. A vízparton – Sinka Istvánnal együtt – mindhármójukat fekete paraszti klottgatyában.

Szabó Pállal utoljára a parlamentben, illetve a népfront-kongresszuson találkoztam, kitüntetéseinket is egyszerre vettük át, csak ő az arany fokozatot kapta, én pedig az ezüstöt. A pécsi parasztegyetemre is meghívtam előadni, amelyen A nagy temető című regényét tanítottam a paraszti hallgatóság előtt.

Szabó Pál és Veres Péter a hazai közélet és irodalom nagy ikerpárja volt. Egymás mellett álltak – lévén szomszédos megyebeliek – Kelet-Magyarországon is, egymást figyelték a politikában és az irodalomban is. Egymás mértékei voltak.

A magyar irodalom sokszor duplázott rá önmagára, több tehetséget is állított egyszerre a nemzet asztalára, szinte jelzőoszlopként, amikor lehetőségei megszűkültek a múltban. Sokszor halottai számát is megkettőzte.

E kései emlékezés – egy ország és egy nép Pali bácsijáért és Péter bácsijáért – idézze most is szép arcukat, idővel dacoló és maradandó alkotásaikat, beépítve azt a nemzet soha el nem pusztuló "Déva várába", két nagy fia szellemi hagyatékaként.

Az ugrai temetőben sírhantját koszorúzva századik születésnapján mindig derűs szívvel és tisztelő barátsággal gondolok a Móricz Zsigmond nyomdokain járó nagy magyar íróra: Szabó Pálra.

Kanyar József

Kovács Imre nyolcvanadik születésnapjára¹

Kovács Imrére, a magyar politika bátor emberére, a hazai közélet, a nemzeti gondolat ombudsmanjára, a magyar emigráció legnagyobb programkötő tehetségére emlékezünk születése 80. évfordulóján. Noha a 80. születésnapra emlékezünk, máig sem tudom öregnek elképzelni, csak markáns és decens fiatalnak, aki nemcsak március szülöttje volt, de a márciusi gondolatok embere is, a tavaszt hozó fiatalságé, a haza és a nemzet "tavaszi politikusáé". Bátor volt, mint Zsilinszky Endre, s képzett látókörű politikus-szakember, mint széki Teleki Pál.

¹Elhangzott a Kovács Imre Társaságban 1993. március 13-án, Budapesten.